

Keresztury Dezső: Arany János génusza

A lángelme műveiben újdonságát és váratlanságát szokták innepelni; a kinyilatkoztatásszerű erőt: a szellem csodáját, és a túneményszerű egyetlenséget: az egység csodáját. Arany költői világa műveltségünk szerves elemévé vált, olyan természetes birtokunkká, melyet már alig látszik szükségesnek ápolni. Szellemének váratlansága, alkotásainak újszerűsége nemigen válik tehát tudatossá közönségünk körében. Ő maga sem hangsúlyozta eredetiségét. Mintaképek tekintélyével támasztotta alá a maga igazát. Alávetette magát a nyelv tövényeinek, s mégis, egy magyar költőben sem volt annyi kifejezésbeli merészség, mint benne. A költői művészet mesterének mutatta magát, aki csak a hangzás dísz változataiban, a formák tökéletességében, a képek biztos és eleven rajzában leli örömet, s közben egy nagyarányú, új magyar világot épített fel.

Arany nem a semmiből épített világot magának; a valóság zürzavaros, ellenséges anyagát formálta át költészetté. A nép világából indult ki, de felhasználta mindazt, amit — mint értékes ércet — a régiségből is kibányászhatott. Bölcsője, magyará

ringatta"; kötelességtudása hazájában jelölte ki helyét; meggyőződése volt, hogy az igazi költő „az legyen, mi népe”. De ennek az elidegeníthetetlen, szilárd magyarságnak birtokában nyugodt biztonsággal engedte a világitodalom nagy szellemeit magára hatni.

Költészete valóban egész és egységes világ. Az évekkel ő is változott, bár soha nem tagadta meg azt, amiért egyszer lángolt: Petőfit és a népet, s azt sem, amit vállalt: a klasszikus fogalmat és az akadémikusságot. De bizonyos, hogy életművének egyes elemét kora határozta meg, a kör, amelyben nem tudott teljesen kibontakozni az ő nagysága.

Arany János hatalmas műve, ez a páratlanul nagyarányú magyar költői világ, törekken fényel sugárzik felénk. Valóban: ez az életmű ma már nemcsak a költőé, nemcsak a koráé, hanem az egész magyar művelődésé. Századok alkotó ereje készítette elő, s századokat lesz képes teremkényítő sugalmaival átkhatni. Rajtunk áll, hogy méltók maradjunk hozzá.

